

— Ὅπωςδήποτε, εἶπε ὁ Τζάκ, μοῦ

ΑΘΗΝΑΙ'ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Η ΜΕΓΑΛΗ ΙΔΕΑ

Αγαπητοί μου,

ΠΙ Όθωνος, ή ελεύθερη Ελλάδα δεν ήταν παρά ένα μικρό, το μικρότερο ίσως βασίλειο του κόσμου. Δεν είχε ούτε τη Θεσσαλία, ούτε την Επτανήσο.

«Αν ο Κρόλος Ε' έλεγε άλλη φορά: «στο Κράτος μου δεν δίνει ο ήλιος», ο Όθων Α' μπορούσε να λέη: αστό Κράτος μου, ο ήλιος ανατέλλει από ένα βουνό και δίνει αντίκρου'ς έν' άλλο» κι' αυτά τα δυό βουνά, που τα βλέπω από το παλάτι μου, είναι τα σύνορά μου.» Καί όμως, από τότε, το μικροσκοπικό Βασίλειο όνειρευόταν νάπλωθ' ή όλη την Ανατολή, νά γίν' ή καλία Βυζαντινή Αυτοκρατορία και νά κάμ' πρωτεύουσα του την Πόλη, διώχνοντας τον Τούρκο στην Κόκκινη Μηλιά! Το τολμηρό αυτό όνειρο ήταν ή Μεγάλη Ίδέα. Από το Βασιλιά ως τον τελευταίο του υπήκοο, όλοι οι Έλληνες ήταν Μεγαλοϊδεάτες. Την πραγματοποίηση μάλιστα του όνειρου τη θεωρούσαν ζήτημα όλιγου καιρού. Έχουμε παραδείγματα ανθρώπων που δεν εβάρτιζαν τότε τα παιδιά τους, για νά τα βαφτίσουν λίγο αργότερα στην Άγια-Σοφία. Κι' άλλων που δεν έκτιζαν σπίτι στις Αθήνας, για νά κτίσουν μεθαύριο στην όριστική πρωτεύουσα, τη μεγάλη...

Ποίος, ακούγοντας τότε γι' αυτούς τους ανθρώπους, δεν θα τους έπαιρνε για τρελλούς; Η Τουρκία ήταν ο Γίγαντας κι' ή Ελλάδα ο Νάνος που καυχόταν πως θα τον τσάκιζε. Όχι μόνο οι ξένοι κρυφογελοΰσαν μ' αυτή τη μεγαλομανία των Έλλήνων, — αν κι' εθαύμαζαν την ανδρεία των Άγωνιστών του 21, που κατόρθωσαν νά ελευθερώσουν έστω και μια μικρή γωνία, — αλλά κι' οι ίδιοι οι Έλληνες, σε στιγμές νά ποΰμε φρονιμάδας, αναγνώριζαν την τρέλλα τους κι' αποφάσιζαν νά... βαφτίσουν τα παιδιά τους ή νά κτίσουν τα σπίτια τους στις Αθήνας. Κι' όμως! Από την εποχή εκείνη ως τα σήμερα, λίγο-λίγο, σιγά-σιγά, αλλά σταθερά, ή Μεγάλη Ίδέα δεν έπαψε νά πραγματοποιείται. Το μικροσκοπικό Βασίλειο όλοένα μεγαλώνει, όλοένα εξαπλώνεται. Καί πρώτα-πρώτα, ύστερ' από την έξωση του Όθωνος και με τον έρχομό του Γεωργίου Α', ένώνεται με την Ελλάδα ή Επτανήσος.

Όταν έγνώρισα κι' εγώ τον κόσμο, στη Ζάκυνθο, ήταν πολύ νωπά τα μεγάλα εκείνα γεγονότα κι' έχω πολλές παιδικές

ανάμνησεις σχετικές με την «Ένωση». Στο πατρικό μου σπίτι, υπήρχε ακόμα ή ελληνική σημαία, που αναπετάσθηκε 'ς ένα παράθυρο την ήμέρα της εθνικής χαράς. Για την ήμέρα αυτή, αξέχαστη για πάντα, μου μιλούσαν συχνά οι μεγαλύτεροι. Καί σε πολλά καταστήματα έδλεπα εικόνες, χρωμολιθογραφίες, κρεμασμένες από τότε, που παρίσταναν τη Μητέρα Ελλάδα νάγκαιλιάζ' την Κόρη της Επτανήσος, με την έπιγραφή: «Χαίρε, Επτανήσος, πρόδρομε των δούλων αδελφών!» Κάθε χρόνο, την 21 Μαΐου, επέτειο της Ένώσεως, γινόταν μεγάλη γιορτή, όμοια σ' ένθουσιασμό και σε χαρά με την αρχική εκείνη, κι' άκουγόταν πάλι το περίφημο ποίημα του Βαλαωρίτη:

Άνοιξε, Μάννα μας γλυκειά,
την άφθαρτη άγκαλιά σου
Κι' άγκάλιασε τα τα φτωχά,
τα μαύρα τα παιδιά σου!

που ο Ίδιος ο ποιητής, περαστικός από τη Ζάκυνθο, το είχε πρωταπαγγείλει. Μπορώ λοιπόν νά πω πως τη χαρά της μεγάλης εθνικής ήμέρας, με την ένωση της Επτανήσος, την αισθάνθηκα κι' εγώ. Ήταν ή πρώτη της ζωής μου. Άλλά νά πού δεν ήταν ή τελευταία! Έσπούδαζα ακόμα στο Γυμνάσιο, όταν ένώθηκε με την Ελλάδα ή Θεσσαλία και μέρος της Ήπειρου.

Πέρασαν άλλα τριάντα χρόνια. Για τη ζωή ενός ανθρώπου είναι πολλά για τη ζωή ενός Έθνους μια στιγμή. Καί σε τόσο μικρό διάστημα, ένώνεται με την Ελλάδα ή Μακεδονία, ή Ήπειρος, ή Κρήτη, ή Σάμος, ή Μυτιλήνη... Λίγα χρόνια ακόμη, — ακόμη μια στιγμή, — και γίνεται ελληνική κι' ή Θράκη, κι' ή Σμύρνη, κι' όλα τα νησιά του Αιγαίου. Δεν λείπει παρά ή Πόλη. Άλλά κι' αυτή, από τα νέα μας σύνορα, απέχει τόσο λίγο, ώστε νά διακρίνεται ο όλος της Άγια-Σοφιάς. Έπειτα, ελληνικός στρατός βρίσκεται όλοένα και μέσα στην Πόλη, κι' άνοικτά τα Δαρδανέλλια άφίνουν τα πολεμικά μας πλοία νάγκυροβολούν αντίκρου στη θρυλική Έκκλησιά και νά τη χαιρετούν με τη σταυροφόρα σημαία...

Δεν ήταν λοιπόν καθόλου τρελλοί οι Μεγαλοϊδεάτες του μικρού Βασιλείου. Άπεναντίας έδλεπαν μπροστά, έμάντευαν καλά, προαισθανόνταν τα πεπρωμένα της Φυλής. Τρελλοί και άνόητοι ήταν οι άλλοι, που μουρμούριζαν, λιγοψυχούσαν κι' άπελπιζόνταν. Δεν πέρασε ακόμα ένας αιώνας άφότου σηκώθηκαν οι πάπποι μας και δημιούργησαν με τα σπαθί τους εκείνο τον πυρήνα, — το μικρό ελεύθερο Βασίλειο, — και το βασίλειο αυτό, άπλωμένο σήμερα σε δυό ήπειρους, πλησιάζει νά γίν' ή καλία Βυζαντινή Αυτοκρατορία!

Αυτό το βαθμιαίο νά σταθερό μεγαλωμα, που ετύχησα νά το παρακολουθήσω στη ζωή μου σχεδόν από την άπελευθέρωση της ιδιαίτερας μου πατρίδας, — την

ένωση της Επτανήσος, — συλλογίζετο προχθές, ένφ χαρμόσυνες χαμπάνες, αμδευτικές κανονίες και μυρίοστομες τωκραγές αντίλαλΰσαν την ύπο της Ειρήνης. Η Μεγάλη Ίδέα ήταν μεγαλώση ή Ελλάδα όσο σχεδόν έλωσε στις ήμέρες μας. Κι' έπειτα; Μεγαλώση ακόμα, αφού πραγματοποιητό των πάππων μας στην έντα, δεν θα υπάρχη πιά Μεγάλη Ίδέα; — θα υπάρχη! κι' ακόμη μεγαλύτερη! είναι ή Ίδέα εκείνη, που θέλει την Ελλάδα φωτεινό κέντρο πολιτισμού, προσιμένο νά ξαναφωτίση όχι μόνο την Ατολή, αλλά τον κόσμο όλο: Ένός πολιτισμού άνωτερου από το Βυζαντινό, ήταν ο άνώτερος της εποχής του πολιτισμού όμοιου με τον Άρχαίο Έλληνικό, που ήταν ο άνώτερος άπ' ότε είδε ο κόσμος!

Τη νέα αυτή Μεγάλη Ίδέα την έχω από τώρα πολλοί. Άύριο θα την έχω περισσότεροι. Μεθαύριο θα την έχω όλοι. Είναι κι' αυτή από τα πεπρωμένα της Φυλής. Καί θα πραγματοποιηθ' όπως Μεγάλη Ίδέα των πάππων μας. Σεις έρχεσθε, ένφ έμεις φεύγουμε, γι' αυτή θα έργασθ'.

Σας άσπάζομαι

ΦΑΙΔΩ

ΧΩΡΙΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ του ΗΕCΤΟR ΜΑΛΟΤ
[Έρβαυμένο από την Γαλλ. Ακαδημία
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΗ'

Η Άννα εξακολουθούσε νά μου δείχν' την αντίπαθείά της με όλους τους τρόπους, ένφ ή Καίτη δεν άγαπούσε παρά τα γλυκά που της πήγαινα! Άλλά εγώ δεν άποφάσιζα νάκούσω τη συμβούλη του Ματτία, ούτε νά τον πιστέψω όταν μ' έδεβαίωσε πως δεν ήμουν «γιός του μίστερ Δρίσκολλ». Νάμ'ιβάλλω, βέβαια, μπορούσα και δυστυχώς μπορούσα πολύ. Δεν μπορούσα όμως νά έχω καμμία βεβαιότητα, είτε πως ήμουν, είτε πως δεν ήμουν...

Άργά, πολύ άργά περνούσε ο καιρός. Άλλά οι μέρες διαδέχθηκαν τις μέρες, οι έβδομάδες τις έβδομάδες, και τέλος έφθασε ή στιγμή που ή οικογένεια Δρίσκολλ έπρεπε νά φύγ' από το Λονδίνο για νά τριγυρίση την Άγγλία.

Τα δυό άμάξια χρωματίστηκαν άπέξω και παραγεμισθήκαν με όσα έμπορεύματα μπορούσαν νά χωρέσουν, για νά πουληθούν στην περίοδεία του καλοκαιριού.

Πόσα πράγματα, και πως κατόρθωσαν νά τα χώσουν όλα σε δυό μόνο άμάξια! Γράσματα, πλεχτάρια, μαντίλια, κάλτσες, γιλέκα, πανταλόνια, κουμπιά, κλωστές, μπαμπάκι, μαλλί για κέντημα, μαλλί για πλέξιμο, βελόνες,

φαλλίδια, ξυράφια, σκουλαρήκια, δακτυλίδια, σαπούνια, πομμάδες, βερνίκια, σκόνες για τις άρρώστειες των άλόγων και των σκυλιών, γιατρικά για τα δόντια, νερά για νά δυναμώνουν τα μαλλιά κι' άλλα για νά τα βάφουν!

Κι' όσο ήμασταν κει, βλέπαμε νά βγαίνουν από το υπόγειο δέματα έμπορεύματων, που είχαν φθάσει στην αΰλη του Κόκκινου-Λέοντος όχι κατ' ευθείαν από τα μαγαζιά, όπου πουλούν συνήθως αυτά τα πράγματα.

Ύστερα αγοράσθηκαν κι' άλογα για τα φορτωμένα άμάξια από πού και πως, δεν ξέρω! τα είδα όμως που ήλθαν, κι' όλα πιά ήταν έτοιμα για το ταξίδι.

Έμεις τί θα κάναμε; Θα μέναμε στο Λονδίνο με τον παππού, που αυτός δεν άφινε την αΰλη του Κόκκινου-Λέοντος; Θα γινόμαστε πραγματευτάδες σαν τον Άλ-λεν και το Νέδ; Η θακολουθούσαμε ταμάξια σά μουσικοί, με τα όργανά μας, για νά παίζουμε στις πόλεις και στα χωριά, που θάπαντούσαμε στο δρόμο μας;

Ο πατέρας μου, βλέποντας πως κερδίσαμε αρκετά με το βιολί και με την άρπα, άποφάσισε νά μ'ς πάρη και μ'ς μαζί του, αλλά για μουσικούς. Καί μ'ς άνακείνωσε την άποφασή του την παραμονή.

Πάμε στη Γαλλία! μου είπε ο Ματτίας. Άς έπωφεληθούμε από την πρώτη ευκαιρία που θα παρουσιασθ' για νά το σκάσουμε!

—Και γιατί νά μ'ν άκολουθήσουμε τους γονείς μου, που θα γυρίσουν όλη την Άγγλία;

—Γιατί θα πάθουμε συμφορά. —Μπ'! Στην Άγγλία μπορεί νά βρούμε την κυρία Μίλιγκαν.

—Έμένά μου φαίνεται, πως π'ε πιθανό είναι νά τη βρούμε στη Γαλλία.

—Άς δοκιμάσουμε πρώτα στην Άγγλία και κατόπι βλέπουμε.

—Έρείς τί σου άξιζε σένα;

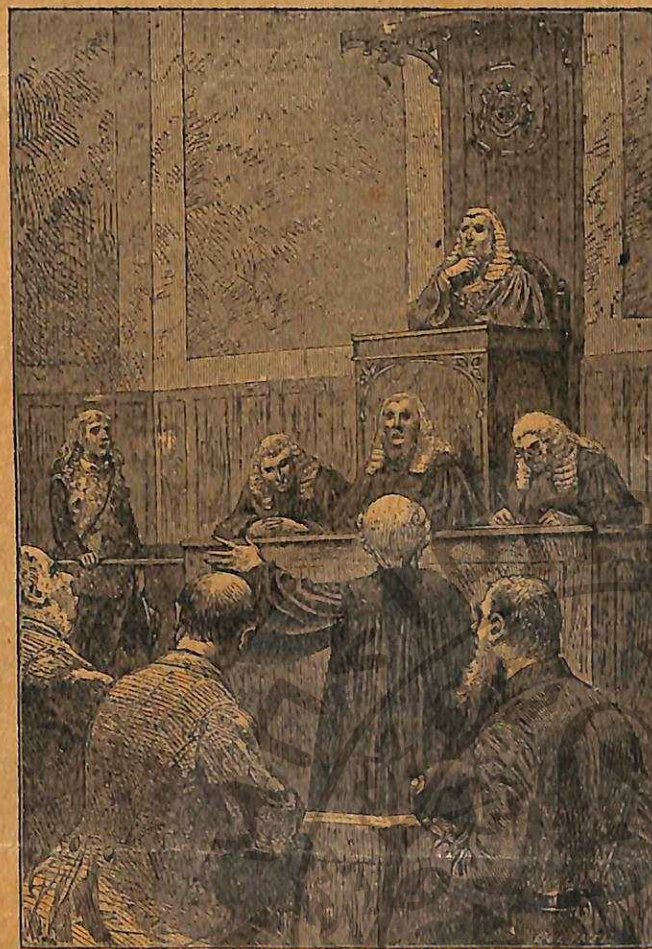
—Τι;

—Νά σάφ'ησω και νά γυρίσω στη Γαλλία μονάχος μου. —Έχεις δίκιο. Καί σε παρακαλώ νά το κάμ'ς. Έρώ πως δεν έχω το δικαίωμα νά σε κρατήσω και πως από μεγάλη σου καλωσύνη μένεις μαζί μου. Φύγε λοιπόν, πήγαινε νά ιδ'ς τη Λίζα και νά της π'ης...

—Άν την έδλεπα, θα της έλεγα, πως είσαι κακός κι' άνόητος για νά σκέπτεσαι πως μπορώ νά σάφ'ησω τώρα που είσαι δυστυχισμένος! Μά τί κακό

είδες από μένα, για νάχης τέτοια ιδέα; Π'ες μου, σου έκαμα ποτέ τίποτα; Τίποτα!... Έμπρός λοιπόν! δρόμο!

Και νά μας πάλι στους δρόμους, στους μεγάλους δρόμους τους έξοχικούς! Άλλ' αυτή τη φορά δεν είμαι πιά ελεύθερος νά πηγαίνω όπου θέλω και νά κάνω ό,τι μ'άρεσει: άκολουθώ την οίκο-γένεια Δρίσκολλ. Κι' όμως, φεύγοντας από το Λονδίνο, μου φαινόταν σά νά ελευθερωνόμουν. Δεν θα ξανάδλεπα την αΰλη του Κόκκινου-Λέοντος, ούτε την καταπακτή εκείνη που, χωρίς νά το θέλω, τραβούσε τα μάτια μου άκατανίκητα. Πόσες φορές ξύπνησα τη νύχτα τρομαγμένος, επειδή είχα ιδ'η στ'όνειρό

«Μπροστά στο έδωλό μου ήταν ένας άνθρωπος με τ'ήνενο και με περνούνα...»

μου, στον έφιόλτη μου, ένα κόκκινο φως νά μπαιν' από το παραθυράκι μου! Ήταν όνειρο, φαντασία, άλλ' άδιάφορο! Αυτό το φως το είχα ιδ'η μια φορά κι' ήταν αρκετό για νά το αισθάνουμαι πάντα μπροστά στα μάτια μου, σά μια φλόγα νά με καίη!

Περπατούσαμε πίσω άπ' ταμάξια και άντι τις βρωμέρες και νοσηρές αναθυμιάσεις του Μπένθλιν-Γκρήν, άναπνέαμε τον καθαρό άέρα των ώραιων έξοχών που διασχίζαμε, και που αν δεν είχαν

γ'κ'ήν σ'όνομά τους, είχαν όμως πολύ π'άσινο για τα μάτια μας και κελαιδισμούς για ταύτιά μας.

Την ίδια μέρα που φύγαμε, είδα πως πουλιόνταν τα έμπορεύματα εκείνα που είχαν κοστίσει έτσι φθηνά. Είχαμε φθάσει 'ς ένα μεγάλο χωριό και ταμάξια είχαν άραδιασθ' στη μεγάλη του πλατεία. Καταβάσθηκε τότε ή μπροστινή πλευρά κάθε άμαξιο κι' έφάνηκαν όλα τα έμπορεύματα που ήταν σωρευμένα μέσα.

—Έλ'ατε στη φτήνεια! έλ'ατε στη φτήνεια! φώναζε ο πατέρας μου στους χωρικούς πουθενά δεν θα βρ'ητε τέτοιες τιμές. Έπειδή δεν πληρώνω ποτέ τις πραγματείες μου, γι' αυτό τις πουλώ τόσο φθηνά. Δεν τις πουλώ, τις χαρίζω! Έλ'ατε στη φτήνεια! Κι' άκουγα ανθρώπους, που έδλεπαν τις τιμές, νά'λένε φεύγοντας:

—Καλέ, αυτά τα πράγματα θα είναι κλεφτά!

—Μ' άφου το λέη και μόνος του...

Αν έρριχναν τα μάτια τους σε μένα, ή κοκκινάδα του προσώπου μου θα τους έδειχνε πόσο βάσιμες ήταν οι υποψίες τους...

Ο Ματτίας την παρατήρησε και το βράδυ, αν και συνήθως άπέφευγε νά μου μιλή καθαρά γι' αυτό το ζήτημα, μου είπε: —Θά μπορούσες νά υποφέρ'ς για πάντα αυτή τη ντροπή; —Μή μου το λ'ες, αν δεν θέλ'ς νά την αισθάνουμαι σκληρότερα.

—Αυτό βέβαια δεν το θέλω. Θέλω μόνο νά γυρίσουμε στη Γαλλία. Σου είπα πως θα πάθουμε συμφορά. Στο ξαναλέω, γιατί μου φαίνεται πως δεν θάργηση. Σήμερα άύριο, ή άστυνομία θα θελήση νά μάθ'η πως ο μίστερ Δρίσκολλ μπορεί νά δίν' τόσο φθηνά τις πραγματείες του. Καί τί θα γίν'η τότε, σε παρακαλώ;

—Ματτία, πάψε... —Νά σου πω λοιπόν, εγώ

τί θα γίν'η; Θα μ'ς πιάσουν όλους και θα μ'ς χώσουν στη φυλακή. Καί σένα, και μένα, που δεν κάναμε τίποτα. Γιατί πως θάποδεύουμε πως δεν κάναμε τίποτα; Ποιος θα μ'ς υπερασπισθ' ; Μήπως δεν τρώμε και μ'ς ψωμί άγορασμένο με τα λεπτά αυτών των πραγμάτων;

Αυτή ή ιδέα ποτέ δεν μου είχε περάση από τον νου. Καί τώρα μου έρχόταν σαν κατακεφαλιά. Θα μ'ς έπιαναν για κλέφτες!...

(Έπεται συνέχεια)

